

Nr 107.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förvärv av vattenrätt i Skärhällsforsen i Indalsälven; given Stockholms slott den 5 mars 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustaf Andersson.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Andersson.

Med skrivelse den 2 mars 1943 har *vattenfallsstyrelsen* underställt Kungl. Maj:ts prövning ett av styrelsen, under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande, ingånget avtal om förvärv av vattenrätt i Skärhällsforsen i Indals-

älven. Avtalet, som finnes bilagt styrelsens framställning, torde få såsom bilaga fogas till dagens statsrådsprotokoll.

Styrelsen anför, att Skärhällsforsen komme att intagas i kraftanläggningen i Midskogsforsen. Fallhöjden i båda dessa forsar liksom i övriga av utbyggnaden berörda fallstråk nedom sjön Litselet tillhörde kronan så när som på den här ifrågavarande vattenfallsandelen, som omfattade 4.7 fallmeter enkel strand, och ytterligare en fallhöjd på omkring 0.5 meter enkel strand. Härjämte komme till följd av höjning av vattenståndet i Litselet viss indämning att ske av i annans ägo än kronans varande fallhöjder i sjöns tillflöden.

Den vattenrätt, varom nu vore fråga, åbelöpte fastigheten Korsta 2¹¹ i Lits socken. Då fallhöjden, såsom nämnts, omfattade 4.7 fallmeter och då den oreglerade niomånadersvattenmängden i Indalsälven nedom Litselet uppginge till 128 sekundkubikmeter, motsvarade fallhöjden omkring 3,000 oreglerade niomånadershästkrafter. I och med förvärvet komme drygt 99 procent av utnyttjad fallhöjd nedom Litselet att tillhöra kronan.

Det vederlag, mot vilket vattenkraften kunnat förvärfvas, utgjorde antingen fri kraftleverans för all framtid å 300 elektriska hästkrafter eller ett kontantbelopp å 360,000 kronor. Valfrihet mellan dessa ersättningsformer hade medgivits fastighetsägarna under en 10-årsperiod. Vattenfallsstyrelsen skulle, intill dess ägarna träffat sitt avgörande härom, utbetala en årlig avgäld, motsvarande ränta efter 4¹/₂ procent å kontantbeloppet. Fastighetsägarna hade därjämte erhållit rätt till viss mindre kraftleverans, avsedd enbart för egna behov. Vederlaget i övrigt skulle, om denna rätt utnyttjades, minskas i proportion härtill på sätt i avtalet föreskrivits.

Den ersättning, som begärts för vattenfallsandelen, motsvarade, upplyser styrelsen, 120 kronor per niomånadershästkraft. Ersättningen vore relativt hög, eftersom den endast avsåge en minoritetsandel. Vattendomstolarna hade åsatt den i anspråk tagna fallhöjden i Stadsforsen och Kattstrupeforsen ett pris av 45 kronor per niomånadershästkraft. Därvid hade det emellertid varit fråga om obetydliga, i och för sig icke utbyggnadsvärda fallsträckor. Den nu till inköp föreslagna fallsträckan vore däremot ganska betydande, och ett självständigt utnyttjande av densamma skulle med hänsyn till dess belägenhet i Skärhällsforsens fallstup icke hava varit uteslutet, även om det ställt sig kostsamt. Med hänsyn härtill hade vattenfallsstyrelsen länge varit beredd på en högre ersättning än den nämnda i Stadsforsen och Kattstrupeforsen, men styrelsen hade dock under sina mångåriga förhandlingar med säljarna inriktat sig på en lägre köpeskilling än den som nu medgivits. Det hade emellertid visat sig omöjligt att åstadkomma någon uppgörelse på fördelaktigare villkor. Detta sammanhänge med den allmänna oro, som under senare år präglade vattenfallsmarknaden. Tidigare hade styrelsen vid kompletteringsköp i vattenfall, där styrelsen redan ägde hälften eller mera av fallhöjden, sällan fått vidkännas konkurrens från andra företag, men på senare tid hade läget blivit mindre gynnsamt. Styrelsen hade sålunda ansett sig tvungen att räkna med möjligheten av konkurrens, varvid prisläget kunde bliva ganska

svårberäkneligt med de starkt fluktuerande vattenfallspriser, som förekommit under de senaste åren. För staten vore det naturligtvis angeläget att själv disponera över hela den i utbyggnaden ingående fallhöjden och att slippa ifrån den komplikationen, att ett privat intresse deltog i utbyggnaden.

Hur önskvärt det än kunde vara, uttalar styrelsen vidare, att undvika höga inköpskostnader för vattenfallen, så vore ju dock kostnaden för den ifrågasvarande vattenkraften endast cirka 10 procent av utbyggnadskostnaden.

Under hänvisning till det anförda och då enligt vattenfallsstyrelsens mening ett förvärv på angivna villkor trots det relativt höga vederlaget måste anses för kronan fördelaktigt, hemställer vattenfallsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte *dels* godkänna det träffade avtalet om upplåtelse av vattenrätt i Indalsälven, *dels ock* förordna, att förvärvade rättigheter finge av vattenfallsstyrelsen förvaltas.

Därest begäran om det överenskomna vederlagets gäldande i form av kontantersättning framställdes, vore det, meddelar vattenfallsstyrelsen slutligen, styrelsens mening att framdeles inkomma med anhållan, att härför erforderliga medel ställdes till styrelsens förfogande. Den årliga avgäld, som tills vidare skulle erläggas, vore det styrelsens avsikt att gälda med tillgängliga driftmedel.

I likhet med vattenfallsstyrelsen anser jag det önskvärt, att kronan kom- *Departements-*
pletterar sitt vattenrättsinnehav i Indalsälven genom att förvärva nu ifrågasvarande fallandel i Skärhällsforsen, vilken andel är avsedd att intagas i den under byggnad varande kraftanläggningen vid Midskogsforsen. Härigenom skulle kronan komma att till över 99 procent förfoga över utnyttjad fallhöjd nedom sjön Litsalet. *chefen.*

Det av vattenfallsstyrelsen ingångna avtalet om ifrågasvarande förvärv har formen av en servitutsupplåtelse. Det för upplåtelsen begärda vederlaget, 360,000 kronor, är, såsom styrelsen framhållit, tämligen högt. På grund av de särskilda förhållanden, som vattenfallsstyrelsen andragit, anser jag mig emellertid icke böra göra någon invändning mot att vederlaget godtages. Då de övriga i avtalet överenskomna villkoren ej heller givit mig anledning till erinran, tillstyrker jag, att avtalet godkännes från statsmakternas sida.

Ersättningen skall gäldas antingen genom kraftleverans eller såsom kontantersättning. Valfrihet angående ersättningsformen tillkommer upplåtarna under en 10-årsperiod. Någon medelsanvisning är på grund härav icke nu aktuell utan blir framdeles beroende av huruvida upplåtarna önska erhålla kontantersättning.

På sätt vattenfallsstyrelsen förutsatt bör den årliga avgäld, som skall tillkomma upplåtarna under tiden intill dess slutligt avgörande träffats om sätet för vederlagets gäldande, bestridas av statens vattenfallsverks driftmedel. Enligt avtalet skall, därest kontantersättning ifrågakommer, denna gäldas senast en månad efter därom av upplåtarna gjord framställning. I avvaktan på medelsanvisning över riksstaten torde hinder ej böra möta för vattenfallsstyrelsen att förskottsvis gälda ersättningen med anlåtande av likvida medel.

Kungl. Maj:ts proposition nr 107.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna det vid statsrådsprotokollet fogade avtalet angående förvärv för kronans räkning av vattenrätt i Indalsälven.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

F. Wessberg.

Bilaga.

Mellan Kungl. Vattenfallsstyrelsen, här nedan kallad Styrelsen, å ena, samt undertecknade delägare i fastigheten Korsta 2¹¹, nedan kallade Upplåtarna, å andra sidan, har träffats följande

Servitutsavtal.**§ 1.**

Upplåtarna tillförbinda sig och blivande ägare av den Upplåtarna tillhöriga fastigheten Korsta 2¹¹ i Lits socken att för all framtid tåla, att Styrelsen efter gottfinnande förfogar över till Upplåtarnas omnämnda fastighet hörande grund, flodbotten, uppgrundningar, holmar, vatten och vattenkraft i Indalsälven. Upplåtarna medgiva således Styrelsen rätt att i vattendraget utföra enligt Styrelsens bedömning för vattenkraftens tillgodogörande erforderliga arbeten ävensom att genom dämning höja eller genom vattenavtappning sänka vattendragets vattenytor och reglera vattenframsläppningen i älven; dock att, för den händelse genom nu nämnda åtgärder skada eller intrång kommer att ske å till Upplåtarnas nämnda fastighet hörande mark, byggnader eller fiske, särskild ersättning skall utgå, vilken ersättning, därest överenskommelse icke träffas, skall av vattendomstol bestämmas.

§ 2.

Den här ovan gjorda upplåtelsen är ett servitut till förmån för den Styrelsen tillhöriga fastigheten Näverede 1¹⁷ i Stuguns socken. Till säkerhet för servitutets bestånd får utan Upplåtarnas vidare hörande inteckning omedelbart sökas i fastigheten Korsta 2¹¹.

§ 3.

Styrelsens omförmälda servitutsinteckning skall gälla med bästa rätt i Upplåtarnas fastighet. I fastigheten redan meddelade inteckningar skola således på Upplåtarnas bekostnad dödas eller i förmånsrättshänseende nedsättas efter Styrelsens inteckning.

§ 4.

I ersättning för vad sålunda upplåtits förbinder sig Styrelsen att från och med den dag, då den under byggnad varande kraftstationen vid Midskogsforsen tagits i permanent drift, till Upplåtarna leverera ett kraftbelopp av intill trehundra (300) hästkrafter, vilket kraftbelopp skall levereras med generatorspänning vid kraftstationsväggen.

Därest Upplåtarna så skulle önska, är det dem obetaget att intill dess kraftleveransen påbörjats mot avstående av den dem tillförsäkrade kraftleveransen påfordra erläggande av ett kontantbelopp å trehundrasextiotusen (360,000: —) kronor, vilket i så fall skall utbetalas senast en månad efter därom framställd begäran.

Med kraftleveransens påbörjande får, om icke annat av Upplåtarna skulle begäras, anstå i högst tio år från det kraftstationen i Midskogsforsen tagits i permanent drift. Intill dess kraftleverans begärts eller densamma utbyte mot penningersättning verkställt åligger det Styrelsen att till upplåtarna utbetala en årlig avgäld av sextontusentvåhundra (16,200: —) kronor, att erläggas halvårsvis i efterskott, räknat från den 1 juli 1943.

§ 5.

Upplåtarna berättigas att, oberoende av om kraftleverans enligt § 4 kommer till stånd, från tidpunkten för idrifttagande av Midskogsforsens kraftverk påfordra leverans av ett kraftbelopp om högst tjugofem (25) elektriska hästkrafter att levereras på en gång för alla bestämd punkt å endera av fastigheterna Korsta 2¹² eller Korsta 2¹³. Begäran om dylik kraftleverans skall dock framställas senast vid tidpunkten för kraftstationens färdigställande eller, om kontantersättning dessförinnan påfordras, senast vid tidpunkten härför. Begagna sig Upplåtarna av denna rättighet, skall det dem enligt § 4 tillkommande kraftbeloppet minskas med samma antal hästkrafter, som sålunda kommer att levereras. Likaså skall den enligt § 4 alternativt utgående kontantersättningen minskas med niohundra (900: —) kronor per hästkraft samt den enligt samma paragraf utgående årliga avgälden minskas med 40 kronor 50 öre per hästkraft.

Kraftleveransskyldigheten enligt denna paragraf skall vila å Styrelsen såsom ägare till Midskogsforsens kraftstation, men skall det stå Styrelsen fritt att över Hissmofors Aktiebolags ledningsnät eller på annat lämpligt sätt fullgöra kraftleveransåtagandet.

§ 6.

För kraftleveransen enligt § 4 skola föreskrifterna i 9 kap. Vattenlagen i tillämpliga delar gälla samt för kraftleverans enligt § 5 bestämmelserna i en härvid fogad bilaga.¹

§ 7.

Innan Upplåtarna äga påfordra fullgörande av de av Styrelsen åtagna skyldigheterna, åligger det dem att med gravationsbevis styrka, att Styrelsens servitutsinteckning beretts förmånsrättsläge i Upplåtarnas fastighet, som i § 3 angivits. Styrelsen å sin sida förbinder sig att, så snart ske kan, begära intecknings fastställande till säkerhet för servitutsrättigheterna.

§ 8.

Detta avtal ingås av Styrelsen under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande. Skulle dylikt godkännande icke hava lämnats före den 1 juli 1943, är avtalet förfallet utan rätt till skadestånd å någondera sidan.

Av detta avtal äro två lika lydande exemplar upprättade och växlade.

Stockholm den 2 mars 1943.

Kungl. Vattenfallsstyrelsen

W. Borgquist.

I. Bergström.

Östersund den 18 februari 1943.

Arvid Hansson

enligt fullmakt.

Albin Andersson

enligt fullmakt.

Per Zeidlitz.

Bevittnas:

S. Kalén.

Torborg Carlén.

¹ Denna bilaga här utesluten.